

*Minimální
preventivní program*

ZŠ a MŠ Ostrava-Hošťálkovice

Výhledy 210

Obsah:

- 1. Základní údaje o škole, personální zajištění prevence**
- 2. Způsoby působení školy v oblasti primární prevence rizikového chování zakotvené v běžné praxi školy**
- 3. Potřebnost MPP - proč je nezbytná realizace Minimálního preventivního programu ve škole?**
- 4. Vymezení cílové skupiny – pro koho je MMP vytvářen?**
- 5. Způsoby realizace MPP, formy realizace školní prevence**
- 6. Systém řešení rizikových situací - krizové plány školy (povinný dokument Plán proti šikanování)**
- 7. Zákony, vyhlášky a metodické pokyny**

1. Základní údaje o škole, personální zajištění prevence

a) základní údaje o škole

Název a adresa školy realizující MPP	Základní škola a mateřská škola Výhledy 210 725 28 Ostrava-Hošťálkovice
Jméno a příjmení ředitele školy, zástupce ředitele školy; jméno a příjmení zástupce ředitele pro MŠ	Mgr. Radim Šink (ŘŠ) Mgr. Hana Demlová (ZŘŠ) Jana Moravcová (ZŘMŠ)
Kontakty na ředitele školy; kontakty na zástupce ředitele pro MŠ	ŘŠ telefon - 595 693 001, 725 059 530 email - rsink@zsvyhledy.cz , info@zsvyhledy.cz ZŘŠ telefon – 553 654 794, 605 935 553 email- hdemlova@zsvyhledy.cz ZŘMŠ telefon - 596 628 255, 739 064 289 email - info@zsvyhledy.cz

Jméno a příjmení školního metodika prevence	Mgr. Lucie Šinková Pospíšilová
Kontakty na ŠMP	telefon – 777065256 email – lsinkova@zsvyhledy.cz
Specializační studium	ANO + sociálně psychologický výcvik
Realizátor vzdělávání	RESOCIA, o. s. akreditace MŠMT, č. j. MSMT – 3269/2013-201

Jméno a příjmení výchovného poradce	Mgr. Hana Demlová Mgr. Šárka Sedláčková
Kontakty na VP	telefon – 553 654 794, 605 935 553 email - hdemlova@zsvyhledy.cz , ssedlackova@zsvyhledy.cz
Specializační studium	ANO NE (aktuálně studující specializační studium na OU)

Realizátor vzdělávání	Pedagogická fakulta OU, specializační studium „Výchovné poradenství“
----------------------------------	---

	Počet tříd	Počet žáků	Počet pedagogických pracovníků
ZŠ – I. stupeň	5	87	5 + 2 AP
ZŠ – II. stupeň	4	91	9 + 2 AP
MŠ	2 (I. oddělení, II. oddělení)	-	4 + 1 ŠA

b) personální zajištění prevence

Metodik prevence – Mgr. Lucie Šinková Pospíšilová

Metodik prevence vytváří MPP, ve spolupráci s výchovným poradcem, vedením školy a pedagogickými pracovníky jej realizuje a dle situace aktualizuje. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, spolu s vedením školy zajišťuje jejich odborné vyškolení v problematice rizikového chování žáků, mapuje dění a kvalitu klimatu v jednotlivých třídách, vyhledává potencionální rizikové jedince a pracuje na prevenci možných potíží, úzce spolupracuje s třídními učiteli. Učitelé informují MP o situaci ve třídě, sdělují mu podezření na rizikové chování žáků či přímo jeho zaznamenání. MP dává podněty k řešení problémů, sám či ve spolupráci s odborníkem ze specializovaných poradenských a preventivních zařízení provádí případnou intervenci, zajišťuje následnou péči – individuální i skupinovou. MP také realizuje, dle potřeby, preventivní hodiny, ve kterých se mohou žáci vyjádřit k dění ve třídě, formulovat své potřeby atd., vede individuální pohovory s žáky. MP spolupracuje s rodiči, institucemi a organizacemi působícími v oblasti primární prevence, informuje zákonné zástupce o možnostech odborné péče, předává zákonným zástupcům kontakty na odborná pracoviště.

Školní asistent – Mgr. Lucie Šinková Pospíšilová

....

Výchovný poradce – Mgr. Hana Demlová, Mgr. Šárka Sedláčková

Výchovný poradce pomáhá MP realizovat aktivity školy v oblasti primární prevence, nabízí svou pomoc při řešení problémů učitelům i žákům. VP s MP se zaměřují na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji a sebepojetí v důsledku

nepříznivé rodinné, sociální, osobnostní, zdravotní situace či jiné zátěže, mají potíže s chováním (agrese, absence respektu k druhým, ať se jedná o učitele, nepedagogické pracovníky či žáky, přílišná introverze, časté konflikty, porušování pravidel ŠŘ apod.) nebo jsou náhle či dlouhodobě neúspěšní v učení. VP navrhuje příslušná opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace se žáky i rodiči, informuje zákonné zástupce o možnostech odborné péče. Jedná se sociálním odborem, konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Ředitel školy – Mgr. Radim Šink

Ředitel školy sleduje efektivitu primární prevence rizikového chování žáků, MP jej pravidelně informuje o aktuální situaci ve všech třídách, je-li to nutné, pomáhá při řešení krizových situací. ŘŠ zajišťuje taková personální a organizační opatření, aby zabezpečil kvalitní realizaci MPP a vytvoření pozitivního klimatu ve škole. ŘŠ svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, odborníků z PPP, školních psychologů apod.

Pedagogický sbor

Učitelé se v rámci výuky a aktivit spojených s výukovým procesem cíleně věnují rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, vzdělávají a výchovně působí v souladu s ŠVP a MPP. Třídní učitelé i ostatní pedagogové provádějí průběžnou diagnostiku tříd i žáků, spolupracují s MP a VP, konzultují případné problémy, spolu s MP a VP realizují řešení. Třídní učitel je v kontaktu se zákonnými zástupci žáků prostřednictvím třídních schůzek, osobních konzultací nebo telefonické a emailové komunikace.

2. Způsoby působení školy v oblasti primární prevence rizikového chování zakotvené v běžné praxi školy

a) hlavní aktivity a působení školy v oblasti primární prevence rizikového chování

- systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy, v technikách pedagogické preventivní práce, v nácviku praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, technik rozvíjení osobnosti, v metodách vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací
- systémové zavádění etických principů do výchovně-vzdělávacího procesu, cílená realizace prevence v rámci občanské výchovy a výchovy ke zdraví, prvouky a nauk obecně
- **vytváření podmínek a nabídek na smysluplné využití volného času žáků, motivace k činnostem rozvíjejícím žákovy schopnosti, dovednosti a myšlení, které vedou k pozitivní profilaci jeho osobnosti**
- **průběžné sledování konkrétních krizových či jinak znepokojujících situací, negativních jevů a změn klimatu v jednotlivých třídách, a to z hlediska výskytu rizikového chování a jednání**
- cílená realizace preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na práci s třídním kolektivem i jednotlivými žáky v rámci třídního kolektivu; realizace forem a metod působících na jednotlivce i skupinu zaměřených na podporu rozvoje sociálního chování a rozvoj osobnosti, podpora práce ve dvojicích a skupinové práce žáků ve vyučovacím procesu a uskutečňování mezitřídních aktivit (i společných aktivit 1. a 2. stupně) vedoucích k rozvoji žakových kompetencí pro týmovou práci, řešení konfliktů, vedení diskuze, reakci na kritiku a prezentaci vlastního názoru
- uplatňování rozličných forem a metod umožňujících včasné zachycení rizikového chování žáka či žáků nebo žáka či žáků ohrožených rizikovým chováním jiných
- **soustavné budování vztahů žák – učitel, učitel – žák, cílené zvyšování důvěry mezi třídním učitelem a žáky (žák by si měl uvědomovat, že se na učitele může obrátit, že bude respektován a vyslechnut, že mu bude**

poskytnuta pomoc); budování pozitivních vztahů žáků s metodikem prevence a výchovným poradcem, informovanost žáků o jejich činnostech a podpoře v možných zátěžových či krizových situacích

- systematická spolupráce pedagogických pracovníků s metodikem prevence, výchovným poradcem a vedením školy; kooperace pedagogických pracovníků a vedení školy při naplňování cílů MPP
- vytváření pozitivních vztahů rodič – škola, škola – rodič, cílená spolupráce se zákonnými zástupci žáků, možná nabídka osvětové činnosti pro rodiče i širší veřejnost (přednášky, školení, konzultace apod.)
- poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a pedagogy

b) činnosti podporující a rozvíjející hlavní aktivity a působení školy v oblasti primární prevence rizikového chování

Projektové vyučování a celoškolní akce v daném školním roce

V rámci projektů školy tematicky zaměřených na sociální a osobnostní rozvoj se žáci mohou blíže seznámit s aktuálními společenskými tématy a děním v jejich nejbližším i širším okolí, s problémy spojenými s jejich věkem i společenskou situací, mohou na ně adekvátně reagovat, vyjadřovat se k nim, diskutovat o nich, a tím si zdokonalovat své sociální kompetence, v rámci projektů připomínajících významné historické mezníky či tradice člověka a společnosti si žáci připomínají morální hodnoty pozitivně formující život lidstva i jednotlivce. Projektové vyučování a celoškolní akce jsou podstatným prvkem v prevenci šikany, rasově motivovaného nevhodného chování apod.

Pedagogická diagnostika (aktuálně od 2. pol. šk. roku 2019/2020)

Třídní učitelé 1. a 2. stupně vypracovávají na začátku školního roku komplexní analýzu třídy (TU 1. třídy až ve 2. pololetí, v 6. ročníku nově, v 2. – 5. a 7. – 9. ročníku se jedná o aktualizace), která obsahuje obecnou charakteristiku třídního kolektivu, stručný popis již řešených rizikových situací (pokud se vyskytly), následně pak charakteristiku třídy z hlediska možného či již zaznamenaného rizikového projevu, charakteristiku třídy z hlediska interakce žáci – třídní učitel, žáci – ostatní pedagogové, stručné profily jednotlivých žáků – ty mapují základní povahové rysy, silné a slabé stránky osobnosti, progresi žáka

v průběhu docházky (1. i 2. stupeň), žákovo postavení ve třídě (role), rodinnou anamnézu, pokud je znám fakt, který by mohl negativně ovlivnit žákovo prospívání (např. neuspokojivá sociální situace rodiny, rozvod rodičů, alkoholismus v rodině apod.), zdravotní anamnézu, vyhodnocení možných rizik v třídním kolektivu, návrh opatření, doporučení pro ostatní pedagogy, poznámky třídního učitele o práci se třídou – na co se zaměřit, použité techniky, co se povedlo, co se nepovedlo, podezření apod. Komplexní analýza třídy slouží k rychlému získání informací, je přístupná školnímu metodikovi prevence a pedagogickým pracovníkům, vede třídní učitele k systematické práci s kolektivem i jednotlivci, pomáhá odkrývat a upozorňovat na rizika nejen z oblasti prevence. Aktualizace KAT je kontrolována školním metodikem prevence (popř. dle potřeby ředitelem školy), revize probíhají dvakrát za školní rok či dle aktuálních potřeb třídního učitele i situace ve třídě. Ředitel školy, zástupce ředitele, MP (popř. VP) s pověřením ředitele školy svolávají v průběhu školního roku schůzky třídních učitelů, na kterých si pedagogové sdělují zásadní poznatky, změny, postřehy a podezření týkající se žáků, na schůzce je vždy přítomen MP.

MP provádí pedagogickou diagnostiku jednotlivých žáků a tříd v průběhu celého školního roku.

Individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba

Žáci dostávají od učitele komplexní zpětnou vazbu – jsou informováni o svém pokroku, kladech i nedostacích, na kterých by měli cíleně pracovat. Míra pokroku a úsilí žáka jsou oceňovány bez srovnávání s výkonem ostatních žáků třídy. Učitelem jsou podporovány individuální talent a zájmy žáka, skrze výchovně - vzdělávací proces pomáhá učitel žákovi budovat si důvěru v sebe sama, uvědomovat si své možnosti, přijímat společenské hodnoty a vytvářet si pozitivní vztah k okolnímu světu.

Zveřejňování informací, informace pro rodiče

Informace spadající do oblasti primární prevence rizikového chování jsou žákům (i rodičům) k dispozici na nástěnce MP v I. patře (1. stupeň) a II. patře školy (2. stupeň). Důležitá telefonní čísla a adresy jsou u MP, MP má vypsány konzultační hodiny, žákům je k dispozici schránka důvěry. Nástěnka MP je během školního roku aktualizována, doplňována. Kdykoliv po domluvě mají rodiče možnost obrátit se pro radu či informaci na MP či VP a konzultovat s nimi, ti

zodpovídají rodičům jejich otázky, podávají informace o problému, navrhují řešení a dodávají potřebné kontakty na odborná pracoviště.

Spolupráce školy s erudovanými externími organizacemi

MP důsledně vybírá a dále pak spolupracuje s externími organizacemi, které se specializují na oblast prevence rizikového chování žáků a které nabízí dlouhodobé podpůrné programy pro třídy i pedagogy, a pomáhají tak škole realizovat cíle MMP. Činnosti externích spolupracovníků kontroluje MP. Ředitel školy je průběžně informován o průběhu spolupráce s externí organizací

3. Potřebnost MPP - proč je nezbytná realizace Minimálního preventivního programu ve škole?

Školská zařízení jsou v současné době nucena čelit nárůstu rizikového chování u dětí mladšího i staršího školního věku a mládeže, vedle zneužívání návykových látek především šikaně, kyberšikaně a netolismu. Děti patří k nejohroženější skupině, pokud má být prevence účinná, je třeba ji zahájit již v mateřské škole, nezbytná a pro zdravý růst žáka nutná je její realizace především na základní škole. Prevence by neměla spočívat pouze v informovanosti žáků o negativních důsledcích rizikového chování, ale měla by jim adekvátní formou předkládat a učit je přijímat takové životní hodnoty a způsoby jednání a řešení životních krizí, které se v zátěžových situacích ukazují jako funkční ochrana právě před možnými externími riziky či jiným sebepoškozujícím chováním.

Míra prevence v rodinách je diskutabilní, často se sami zákonní zástupci zcela neorientují v příčinách rizikového chování a jeho závažných důsledcích na život dítěte, neumějí rozpoznat varovné signály a reagovat na ně.

Škola vytváří MPP jako základní nástroj prevence rizikového chování. Jedná se o pomocnou komplexní systémovou složku užívanou při výběru a realizaci preventivních aktivit školy. MPP je metodikem prevence minimálně jednou ročně vyhodnocován, průběžně doplňován a upravován - zaznamenává aktuální stav prevence i možných rizik v 1. – 9. ročníku, je sledováno dodržování stanovených hlavních preventivních aktivit školy, je sledována účinnost MMP, posuzuje se efektivita jednotlivých aktivit i šetření. Metodik prevence poskytuje žákům informace, naslouchá jim, otevřeně s nimi hovoří a diskutuje o daných problematikách, a to i na neformální úrovni, cíleně na ně pozitivně působí svým chováním a jednáním. **Pro školu je MPP závazný a podléhá kontrole České školní inspekce. Na preventivních aktivitách školy by se dle zákona měli podílet všichni pedagogičtí pracovníci.**

Problémy v oblasti primární prevence u dětí a mládeže – oprávněné důvody k realizaci prevence na škole:

- vysoká společenská tolerance k legálním drogám (Česká republika patří mezi země s největší spotřebou alkoholických nápojů v Evropě, přičemž rok od roku stoupá počet obyvatel závislých na alkoholu – počet dle aktuální zprávy cca 500 000 – i osob užívajících alkoholických nápojů v množství ohrožujícím zdraví)
- liberalizace drogové politiky – neinformovanost dětí i rodičů, neuvědomování si rizik, včetně možnosti úmrtí dítěte
- nedostatečná ochrana dětí před alkoholismem v rodině i společnosti i pasivním kouřením v rodině a na veřejnosti
- nedostatečná kontrola aktivit dítěte ve virtuálním světě internetu (sociálních sítích apod.) – narůstající kyberšikana a netolismus (chybějící osvěta zákonných zástupců o problému a jeho fatálních důsledcích na život dítěte); mobilní telefony, tablety a další IT technika dostupná dětem již v útlém věku – vysoké riziko vzniku závislosti na mobilním telefonu, tabletu! (odborníci si zatím s nárůstem této závislosti nevědí rady)
- vysoké procento disfunkčních rodin
- zodpovědnost za výchovu dětí společnost stále častěji přesouvaná na školská zařízení
- postupná dekadence společenských hodnot a pravidel, tradic a morálních zásad
- podceňování primární prevence na školách – často pouze „papírová“ prevence, žáci se nechávají napospas agresorům; prevence rizik vedená na školách na rozdílných úrovních (neodbornost a špatná orientace pedagogů v tématu rizikového chování)
- omezené pravomoci školních metodiků prevence, nedostatečné časové možnosti MP – funkci vykonává při plném úvazku, nedostatečná základna dětských psychiatrů a klinických psychologů pro dítě i rodinu v Moravskoslezském kraji

4. Vymezení cílové skupiny – pro koho je MPP vytvářen?

Žáci školy

Školní preventivní strategie je zaměřena prioritně na žáky 1. – 9. ročníku základní školy, zvláštní pozornost je věnována dětem vyrůstajícím v sociálně nepodnětném prostředí, dětem, v jejichž rodinném zázemí se vyskytuje rizikové chování rodinných příslušníků (alkoholismus, gambling, domácí násilí apod.) a dětem se zdravotním znevýhodněním či postižením, s poruchami chování a učení.

Pedagogičtí pracovníci

Důraz je kladen na osvětu a vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti primární prevence rizikového chování žáků (včetně asistentů pedagoga), na spolupráci pedagogů s MP a VP a vytvoření funkčního preventivního týmu. Zvláštní podpora je poskytována začínajícím pedagogům a pedagogům bez odborného vzdělání.

Nepedagogičtí pracovníci

Nepedagogičtí pracovníci školy by měli být se zněním MPP seznámeni, MP obznamuje nepedagogické pracovníky především s krizovými plány školy.

Zákonní zástupci

Informovanost rodičů o dění ve škole a jejích aktivitách je jednou z priorit školy. Zvláštní pozornost a péče je věnována rodičům tříd, ve kterých bylo odhaleno patologické chování (šikana, násilí, drogy apod.), rodičům, jejichž dítě se stalo obětí této patologie či rodičům se složitou sociální/rodinnou situací, jejichž dítě by mohlo být ohroženo některým z možných rizik.

5. Způsoby realizace MPP, formy realizace školní prevence

Jako stěžejní způsob realizace MPP vnímáme rozvoj a podporu kompetencí žáků k budování a ochraně vlastního duševního i fyzického zdraví i zdraví druhých a k osvojování si pozitivního postoje ke zdravému životnímu stylu obecně. Tyto jsou:

a) Sociálně psychologická práce s žáky

(tato preventivní práce se týká všech vyučovacích předmětů, třídnických hodin, školních i mimoškolních akcí školy)

- zvyšování sociálních kompetencí žáků – rozvoj jejich sociálních dovedností, uvědomění si důsledků svého jednání i jednání druhých, nesení odpovědnosti za své chování a jednání, pomoc při orientaci v mezilidských vztazích v rámci kolektivu třídy i v rámci běžného života;
- posilování komunikačních dovedností žáků – zvyšování dovednosti řešit vzniklé problémy, konflikty, krize, neúspěch, kritiku; učit žáky zvládat stresové situace;
- vytváření a udržování pozitivního klimatu třídy - kultivace vzájemných vztahů, budování atmosféry důvěry, klidu a bezpečí, nevytvářet tlak na výkon žáka, ale klást důraz na kvalitu jeho práce ve škole i při fungování v kolektivu, podpora skupinových prožitků a zážitků, vedení k respektu k druhým;
- formování kladných postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního povědomí, mravních a morálních hodnot, humanistických postojů

b) Osvěta skrze klíčové vyučovací oblasti (preventivní témata jsou nejčastěji frekventována v předmětech uvedených v závorkách):

- **oblast přírodovědná**
(přírodopis, chemie, prvouka, environmentální výchova, výchova ke zdraví, tělesná výchova, výtvarná výchova)
- (např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog, chemické aspekty drog; ekologie v praxi, ochrana životního prostředí atd.)

- **oblast zdravého životního stylu**
(výchova ke zdraví, rodinná výchova, prvouka, přírodopis, tělesná výchova, environmentální výchova, komunikační a slohová výchova, výtvarná výchova)
- (např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, plnohodnotné trávení volného času apod.)
- **oblast společenskovední**
(občanská výchova, dějepis, literární, komunikační a slohová výchova, výtvarná výchova)
- (např. hodnotový systém společnosti, morální kredit jedince, komunikace jako základ budování sebereflexe a reflexe ostatních apod.)
- **oblast rodinné a občanské výchovy**
(rodinná výchova, občanská výchova, dějepis, prvouka, vlastivěda, výchova ke zdraví, komunikační a slohová výchova, výtvarná výchova)
- (např. postavení rodiny ve společnosti, funkce rodiny; správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, komunikace jako základ budování sebereflexe a reflexe ostatních apod.)
- **oblast sociálně právní**
(občanská výchova, rodinná výchova, vlastivěda, prvouka, komunikační a slohová výchova, výtvarná výchova, výchova ke zdraví, popř. mediální výchova)
- (např. právní aspekty drog, práva a povinnosti dítěte, význam, cíle a negativní dopady reklamy apod.)
- **oblast sociální patologie**
(přírodopis, chemie, občanská výchova, komunikační a slohová výchova)
- (např. postoj společnosti ke zneužívání drog – vč. alkoholu a tabáku, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus; důsledky patologického chování apod.)

Formy realizace školní prevence

1. stupeň (1. – 5. třída)

Žáci si pod vedením pedagogů osvojují žádané kompetence a rozvíjí své schopnosti a dovednosti těmito způsoby:

a) Stanovení pravidel

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky, učiteli, asistenty pedagoga, vychovateli
- všeobecná pravidla školy formuluje Školní řád, v rámci třídnických hodin si každý třídní kolektiv stanovuje vlastní pravidla třídy, na jejichž dodržování dohlíží TU spolu s předsedou třídy; s vytvořením pravidel třídy může pomoci po oslovení třídním učitelem také MP
- v širším měřítku se o vedení žáků k dodržování pravidel školy snaží svým pozitivním působením také členové Školního parlamentu, kteří se zavázali svým vlivem ve třídních kolektivech rizikovému chování předcházet (4. a 5. třída)

b) Psychosociální práce s žáky

- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- cílené vedení ke vzájemné úctě, sebeúctě a důvěře
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků – hygiena, životospráva,
- pokládání základů etické a právní výchovy
- diskuze o rizicích, se kterými se žáci mohou setkat (doprava, krádeže, alkohol, cigarety, fyzické a psychické ubližování apod.)

c) Pedagogická diagnostika

- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení, poruch chování i jiných postižení či rizik v rodině
- všestranný rozvoj osobnosti žáka jako pedagogický cíl – komplexní analýza tříd
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně patologických problémů ve třídních kolektivech
- pravidelné třídnické hodiny zaměřené na upevňování pozitivních vztahů v kolektivu a budování a udržování příznivého klimatu ve třídě
- důraz na budování aktivní spolupráce s rodiči

d) Činnost školního metodika prevence

- dotazníková šetření – obecně zjišťovací i pro potřeby intervence
- preventistická setkání s žáky jednotlivých tříd (dle potřeby či pravidelná)
- individuální práce s žáky ohroženými patologií, s žáky s problémy v chování a jednání, s žáky ze slabého sociokulturního prostředí
- diagnostika třídních kolektivů – spolupráce s TU
- při preventistických činnostech se třídami i jednotlivci používání vhodných metod a forem práce se žáky daného věku
- spolupráce s externími odborníky na prevenci rizikového chování žáků (dle potřeby)

e) Školní aktivity pro všestranný rozvoj osobnosti žáka

- zvyšování příznivého klimatu ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, lyžařského výcvikového kurzu, školy v přírodě, dnů třídy, adaptačních kurzů atd.
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.
- účast ve výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních soutěžích apod.
- organizování akcí na daný školní rok směřujících k budování a podpoře pozitivního klimatu ve škole a zábavnou formou zpříjemnění školního prostředí (tematické dny – Strašidelná škola, Taneční soutěž, Šikula atd., sportovní akce – florbalový a pingpongový turnaj, branný den atd.)

- široká nabídka volnočasových aktivit žákům ze strany školy

II. stupeň (6. – 9. třída)

Přechod na druhý stupeň základní školy přináší řadu změn a z nich vyplývajících zátěžových situací – změna třídního učitele, střídání vyučujících v jednotlivých předmětech, odchod některých spolužáků (víceletá gymnázia apod.) a příchod nových spolužáků, zvýšené nároky v podobě kvantity probíraného učiva, zvýšené nároky na postoj žáka ke vzdělání, přebírání odpovědnosti sama za sebe, za své výsledky a své chování a jednání. Pomoci žákům zvládnout tyto narůstající požadavky a s nimi spojenou psychickou zátěž se snažíme těmito způsoby:

a) Stanovení pravidel

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky, učiteli, asistenty pedagoga, vychovateli
- všeobecná pravidla školy formuluje Školní řád, v rámci třídnických hodin si každý třídní kolektiv stanovuje vlastní pravidla třídy, na jejichž dodržování dohlíží TU spolu s předsedou třídy; s vytvořením pravidel třídy může pomoci po oslovení třídním učitelem také MP
- v širším měřítku se o vedení žáků k dodržování pravidel školy snaží svým pozitivním působením také členové Školního parlamentu, kteří se zavázali svým vlivem ve třídních kolektivech rizikovému chování předcházet

b) Psychosociální práce s žáky - posilování schopností a rozvoj dovedností vedoucí k získání kompetencí žáka čelit rizikovým situacím

- vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem
- upevňování funkčních vztahů v komunitě vrstevníků
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému a společensky nežádoucímu chování – psychické a fyzické násilí, kyberšikana, netolismus, gambling, užívání alkoholu, tabákové závislosti, drogy apod.
- začlenění nových žáků do komunity třídy – vedení k respektu k druhému

- trénink obrany před manipulací, trénink umění říci „ne“
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí, rozvoj schopností přijímat svobodná a odpovědná rozhodnutí
- zvládnání psychicky náročných situací (přijímací zkoušky, stres z testování, náhlé konflikty v kolektivu, závažné zdravotní či rodinné potíže jakéhokoliv žáka třídy apod.)
- umění vyrovnat se s neúspěchem
- nácvik efektivní komunikace, respektování nastolených pravidel komunikace
- nácvik řešení zátěžových situací, vytváření modelových, projektových situací poskytující návody k řešení problémů
- zvýšení schopnosti odolávat patologiím, nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování)
- práce s informacemi – vliv médií (reklama apod.), IT techniky; seznámení s riziky, možným negativním vlivem na sociální vývoj jedince

c) Pedagogická diagnostika

- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení, poruch chování i jiných postižení či rizik v rodině
- všestranný rozvoj osobnosti žáka jako pedagogický cíl – komplexní analýza tříd
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně patologických problémů ve třídních kolektivech
- pravidelné třídnické hodiny zaměřené na upevňování pozitivních vztahů v kolektivu a budování a udržování příznivého klimatu ve třídě
- důraz na budování aktivní spolupráce s rodiči

d) Aktivity podporující primární prevenci ve škole

- akce školy zaměřené na zvyšování právního povědomí žáků (využití nabídek spolupráce s Policií ČR a městskou policií); v rámci vybraných předmětů aktivity seznamující žáky s jejich právní odpovědností a možnými trestními dopady (OV, RV)

- účast na projektech a besedách s odborníky týkajícími se prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, kyberšikany, vandalismu, rasismu, násilí, komerčního sexuálního zneužívání apod.; využití daných témat v rámci učiva PŘ, CH, OV, INF, ČJ, RV
- věnovat i nadále zvýšenou pozornost prevenci kouření a alarmujícího užívání alkoholu dětmi mladšími patnácti let - pokračovat v osvětě v rámci hodin OV, RV, v třídnických hodinách atd.
- diskuze na téma správné životosprávy – prevence poruch příjmu potravy – mentální anorexie a bulimie (RV, VKZ, PČ); realizace aktivit ve spolupráci se Střední zdravotnickou školou či jinými zdravotnickými zařízeními
- konání přednášek, besed, diskuzí a projekce pořadů věnovaných sexuální výchově a prevenci AIDS a dalších pohlavních chorob (absolvování vybraných pořadů dle nabídky na základě zkušeností s jejich úrovní z minulých let), realizace tématu v rámci RV, VKZ, PŘ
- akce (projekty, diskuze, projekce apod.) zaměřené na práci s problematikou národnostních menšin směřující k potlačení rasismu, antisemitismu a xenofobie (OV, D, RV, ČJ)
- ekologická výchova (výukové programy v rámci přírodovědné stanice, zapojení do vyhlášených ekologických soutěží (sběr plastových lahví, papíru, víček, kaštanů apod.)
- realizace školního parlamentu - rozvíjí zodpovědnost žáků za širší společenství a vzájemné soužití; dává žákům prostor zapojit se do organizace a aktivit školy; pravidelná setkání umožňují kontinuální práci na fungování třídních i mezitřídních vztahů a prevenci možných patologických problémů ve třídách

d) Činnost školního metodika prevence

- dotazníková šetření – obecně zjišťovací i pro potřeby intence
- pravidelná preventistická setkání s žáky jednotlivých tříd
- diagnostika třídních kolektivů – spolupráce s TU (komplexní analýzy tříd)
- individuální práce s žáky ohroženými patologií, s žáky s problémy v chování a jednání, s žáky ze slabého sociokulturního prostředí
- při preventistických činnostech se třídami i jednotlivci používání vhodných metod a forem práce s žáky daného věku

- úzká spolupráce s externími odborníky na prevenci rizikového chování žáků

e) Aktivity pro všestranný rozvoj osobnosti žáka

- zvyšování příznivého klimatu ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, lyžařského výcvikového kurzu, školy v přírodě, dnů třídy atd.
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.
- účast ve výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních soutěžích apod.
- organizování akcí na daný školní rok směřujících k budování a podpoře pozitivního klimatu ve škole a zábavnou formou zpříjemnění školního prostředí (adaptační kurzy, tematické dny – Strašidelná škola, Taneční soutěž, Šíkula atd., sportovní akce – florbalový a pingpongový turnaj, branný závod atd.)
- široká nabídka volnočasových aktivit žákům ze strany školy

Preventivní nabídka školy pro zákonné zástupce žáků

- nabídka konzultačních hodin třídních učitelů, školního metodika prevence a výchovného poradce
- informace zákonným zástupcům ohledně práce školního metodika prevence a výchovného poradce (internetové stránky školy), možnost obrátit se na ně telefonicky i osobně při případném podezření na jakékoliv rizika ohrožující jejich dítě či ostatní žáky třídy či školy
- možná nabídka propagačních materiálů o rizikových jevech
- možnost realizace odborných přednášek pro zákonné zástupce – rizikové chování žáků, specifické poruchy učení, poruchy chování atd.
- školní i mimoškolní akce zapojující zákonné zástupce do života školy (Den matek, vánoční trhy apod.)

6. Systém řešení rizikových situací - povinný dokument „Plán proti šikanování“

Cílem krizového plánu je eliminovat či minimalizovat škody v případě, kdy k projevům rizikového chování ve školním prostředí dojde. Má být pomocným manuálem pro všechny pedagogické pracovníky a zároveň má být k dispozici rodičům, kteří tak mají možnost seznámit se s vnitřními postupy školy a sledovat je.

Krizový plán závazně stanovuje, jak postupovat v případech podezření či výskytu šikany. Krizový plán je součástí Minimálního preventivního programu a Školního řádu školy. Jeho základem je Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně-patologických jevů u dětí a studentů ve školách a školských zařízeních 20 006/2007-51 a Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Č. j. 24 246/2008-6.

Pedagogičtí pracovníci školy jsou ze zákona povinni provádět preventivní opatření v rámci všech aktivit školy a při řešení patologické situace jsou povinni postupovat dle Krizového plánu školy.

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ/INTERVENČNÍ TÝM:

Mgr. Radim Šink – ředitel školy

Mgr. Hana Demlová – zástupce ředitele školy, výchovný poradce

Mgr. Šárka Sedláčková – školní speciální pedagog, výchovný poradce

Mgr. Lucie Šinková Pospíšilová – školní metodik prevence, školní asistent

Poradenská a preventivní zařízení

Pedagogicko-psychologická poradna Ostrava – Poruba

Mgr. Kateřina Ciklová (metodik prevence)

tel.: 553 810 768, email: katerina.ciklova@ppp-ostrava.cz

Mgr. Děrgelová Dagmar (psycholog)

tel.: 553 810 770, email: dagmar.dergelova@ppp-ostrava.cz

Mgr. Marie Schindlerová (vedoucí, speciální pedagog)

tel.: 553 810 760, email: reditel@ppp-ostrava.cz

Mgr. Martina Ptáčková Běláková (speciální pedagog)

tel.: 553 810 771, email: martina.belakova@ppp-ostrava.cz

Mgr. Tereza Krasova Kelnarová (psycholog)

tel.: 553 810 763, email: tereza.krausovakelnarova@ppp-ostrava.cz

Bc. Petra Dostálová (sociální pracovnice)

tel.: 553 810 751, email: petra.dostalova@ppp-ostrava.cz

SPC Ostrava

Bc. Hana Motlochová (speciální pedagog – děti s postižením autistického spektra)

tel.: 596 768 131, 723 026 353, www.zskptvajdy.cz

Psychiatrická péče – děti a dospívající

MUDr. Foltýnová Marie (dětský psychiatr)

tel.: 596 127 612; adresa: Na Hradbách 4, Ostrava

MUDr. Mílková Pavlíková Kristýna (dětský psychiatr, FNO)

tel.: 736 512 023; adresa: Poliklinika Martinov, Dubová 3322/4, Ostrava

www.psychiatrieprodeti.cz

MUDr. Jahůdka Vaníková Gabriela (dětský psychiatr)

tel.: 597 437 913 (objednávky), 776 712 906 (zdravotní stav, léky)

email: gabriela.vanikova@email.cz, www.ppfitostrava@email.cz

FNO Ostrava, psychiatrické oddělení pro děti a dorost

tel.: 597 373 280

MUDr. Jan Uhlíř (dětský psychiatr, FNO)

tel.: 597 373 280; email: jan.uhlir@fno.cz

MUDr. Jana Skřontová (dětský psychiatr, Opava)

tel.: 553 711 881, 605 082 247, email: skrontova.psychiatr@seznam.cz

adresa: nám. Republiky 2, Opava

Psychologická péče – děti a dospívající

Mgr. Jemelková Eva (dětský psycholog, Naděje)

tel.: 596 114 783, adresa: Tyršova 1667/2, Ostrava

PhDr. Krásná Jelena (klinický dětský psycholog) – ST 8.00–10.00, PO 14.00–15.00

tel.: 596 116 700, email: jelenakrasna@seznam.cz, adresa: Milíčova 2, Ostrava

PhDr. Mrkvicová Ludmila (klinický dětský psycholog)

tel.: 596 127 613, adresa: Na Hradbách 495/4, Ostrava

PhDr. Niliusová Jiřina a PhDr. Petr Nilius, Ph.D. (klinický dětský psycholog, specializace autismus)

tel.: 606 087 282, email: j.niliusova@seznam.cz, adresa: Spoju 835/2, Ostrava

PhDr. Friesová Ilona (klinický dětský psycholog) – vždy v celou hodinu

tel.: 605 241 634, email: ilona.friesova@centrum.cz

adresa: Koněvova 64, Ostrava

www.klinicka-psychologie.cz

Mgr. Bartáková Mrowetz Michaela (klinický dětský psycholog) – 12. 00 – 12. 30

tel.: 596 612 202, 608 959 030, email:

ordinace.psychologie.vystavni@email.cz, www.klinickapsycholozka.cz

PhDr. Fiutowská Marie (dětský psycholog)

tel.: 595 703 378, adresa: Dr. Martíňka 7, Ostrava

Mgr. Kateřina Panáčková, Ph.D. – soukromý dětský klinický psycholog

tel.: 734 287 911, www.psychologostrava.cz, (500,-/sezení)

adresa: Čujkovova 40a, Ostrava

Mgr. Marcela Kvardová, dětský psycholog

tel.: 608 024 976 (i SMS)

Slezské psychodiagnosticko-psychosomatické středisko v Ostravě

tel.: 725 980 433, 556 205 846-7, email: info@psycholog.slezsko.cz,

www.psycholog-slezsko.cz

PhDr. Koťátková Ilona (klinický psycholog – specializace rodinné terapie)

tel.: 606 825 349, email: ilonakotatkova@gmail.com

adresa: Janovice 258, Janovice

SVP

Středisko výchovné péče Ostrava - Koblov

tel.: 596 239 202 (03), email: vedouci@svp-ostrava.cz

Krizová centra, linky bezpečí, poradny

Krizové centrum pro děti a rodinu

tel.: 596 123 555, email: kc@css-ostrava.cz, www.css-ostrava.cz

Dětské krizové centrum Praha

tel.: 241 480 511, 241 483 853, 777 664 672, email: ambulance@ditekrize.cz

NON-STOP Linka důvěry DKC

tel.: 241 484 149, 777 715 215

email: problem@ditekrize.cz, www.linkaduverydkc.cz

Krizové centrum Ostrava

tel.: 732 957 193, 596 110 883

email: krizovecentrum@kriceos.cz, www.kriceos.cz

Linka důvěry – non stop krizová linka

tel.: 596 318 080

Poradna pro oběti násilí, týrání a zneužívání ELPIS

tel.: 596 615 935

Linka psychopomoci- krizová linka

telefon: 224 214 214 (po – pá 9 -21 hod.)

Růžová linka – krizová linka pro děti a mladistvé

tel.: 272 736 263 (po - pá 8 -20 hod., so - ne 14-20 hod.)

Dětské krizové centrum – non stop linka pomoci pro děti a mládež do 26 let

tel.: 241 484 149 (nonstop)

Linka bezpečí – non stop krizová linka a internetová poradna pro děti a mládež do 18 let (pro studenty do 26 let) - **ZDARMA**

telefon: 116 111

Sociálně-právní ochrana dětí Ostrava - Mgr. Petr Pyš

tel.: 559 442 931, pys@moap.ostrava.cz

tel.: 599 443 838; 599 527 250, 732 632 318 (Charita)

Linka bezpečí - **ZDARMA**

tel.: 800 155 555

Policie ČR 158

Hasiči 150

Záchranná služba 155

Integrovaný záchranný systém 112

CO DĚLAT, KDYŽ...

- v rámci prevence sociálně patologických jevů, jakými jsou šikana, užívání návykových látek, krádež, mentální anorexie, bulimie, záškoláctví atd., je **potřeba věnovat zvýšenou pozornost jakýmkoliv (!) změnám chování či prospěchu, které se u jednotlivce i kolektivu vyskytnou.**

Při zaznamenání určité změny v chování a jednání i v případě podezření je VŽDY NUTNÉ:

- informovat **třídního učitele** (pokud není TU sám informátorem), **metodika prevence, výchovného poradce**, popř. ředitele či zástupce školy;

- pokud se podezření na rizikový stav týká **jednotlivce, promluvit si s ním v bezpečném a chráněném prostředí a pokusit se zjistit příčinu změny chování a jednání** (týká se všech pedagogických pracovníků školy při zaznamenání nestandardního či přímo rizikového projevu v chování či jednání žáka); pokud se šikana u jednotlivce prokáže, **neprodleně přenechat šetření na metodikovi prevence (!)**

- pokud se změna týká **celého kolektivu** (šikana), taktéž **neprodleně přenechat šetření na metodikovi prevence (!)**

- třídní učitel po konzultaci s MP či VP informuje o zjištěném stavu zákonného zástupce žáka/žáků (**KDY informovat rodiče vychází z podstaty šetřené situace** - viz jednotlivé krizové plány) s ohledem na situaci buď individuálně, nebo prostřednictvím mimořádné rodičovské schůzky nabídne zákonným zástupcům pomoc při řešení a doporučí poradenské zařízení

ZÁSADNÍ JE URČENÍ ZÁVAŽNOSTI SITUACE...

- ať již má podezření pedagog, TU, MP či VP, **vždy musí rozlišit:**

A) zda je **situace akutní** (jedná se o přímé ohrožení psychického či fyzického zdraví žáka), a je tedy **nutný okamžitý zásah ze strany školy** – postup dle *Krizového plánu školy a doporučení MP či VP*

B) zda se jedná o **akutní situaci**, která však **vyžaduje maximální diskrétnost a nutnost vypracovat šetrný a především bezpečný postup při řešení** (časový rozsah řešení situace do max. 2 - 5 dní) **se zajištěním nepřetržitého monitoringu situace ze strany školy** – postup dle *Krizového plánu školy a doporučení MP či VP*

C) zda se jedná o **závažnou, ale neakutní situaci**, která vyžaduje **pohovor s žákem/žáky, konzultaci s MP či VP, PPP, pohovor s rodiči** a při jejímž řešení si škola může dovolit postupovat bez přílišného časového omezení

D) zda se jedná o **neakutní, ale možnou vznikající rizikovou situaci** (není přímo ohroženo psychické či fyzické zdraví žáka/žáků), u které je na místě **pozorování v určité časové lhůtě za účelem získání více informací o problému**, které je možné dále konzultovat s MP či VP

- **POZOR** - na první pohled neškodně vypadající situace může být signálem akutního stavu, je tedy **nutné nepodceňovat**; určení akutnosti stavu žáka/třídy může být komplikované

Řešení šikany

- škola je povinna řešit šikanu ve škole, v prostorách školy a na akcích pořádaných školou, mimo školu je to záležitost policie a rodičů

Postup školy při diagnostice a vyšetřování šikany

Co je to školní ŠIKANOVÁNÍ?

- šikanování je jakékoliv chování, jehož **záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat** žáka, případně skupinu žáků; **spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedince nebo skupiny vůči jedinci či skupině žáků**, kteří se neumí nebo z různých důvodů nemohou bránit; znamená to, že **dítěti někdo, komu se nemůže ubránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho ponižuje nebo co ho fyzicky nebo psychicky bolí**
- zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití a neúměrného fyzického škádlení, tak i vydírání, krádeže, poškozování věcí; **složitě odhalitelnou formou šikany je pak psychická šikana v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování, posmívání se či ponižování**
- šikana může mít i formu **sexuálního obtěžování až zneužívání**
- nově se šikana realizuje i prostřednictvím **elektronické komunikace** - jedná se o tzv. **kyberšikanu** - ta zahrnuje útoky skrze **facebook a další sociální sítě**, sms zprávy, emaily apod.; patří zde také **vyvěšování urážlivých a ponižujících materiálů na internetové stránky** apod.
- šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako **demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků**
- nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v **závažnosti činů, dlouhodobosti a nezdědky v dlouholetých, či dokonce celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví oběti či obětí**
- **jaké chování lze označit za šikanování viz Přílohy**
- stejně důležité je věnovat pozornost **varovným signálům**; pokud jsou **učitelem zaznamenány, je nutné se jimi zabývat!** (nepodceňovat, nebagatelizovat problémy); **jaké varovné signály lze rozpoznat viz Přílohy**

Jak se šikana může „dostat na povrch“ a co pak s ní?

A. Učitel se o šikaně dozví zprostředkovaně od žáka, kolegy, rodiče nebo ji sám vyzkouší...

OVĚŘENÍ SITUACE

1. Pro ověření je nezbytné **nalezení vhodných svědků**. Ideální počet svědků je **4 – 5 žáků**, pokud se situace jeví jako akutní, je třeba **volit ty žáky, u nichž je možné předpokládat, že budou mluvit pravdu, že patří k neutrálním osobám třídy**. Není-li však situace příliš akutní, je vhodné nechat **vyplnit třídu speciální anonymní dotazník** (viz Přílohy), z jehož vyhodnocení vhodní svědci vyvstanou. Je nutné myslet taky na to, že i **svědky musíme ochránit před možným agresorem či agresory**, proto si je nevoláme v hodinách ze třídy, ale je potřebné je oslovit nenápadně, během přestávky, po vyučování, v jídelně, ve školním kroužku apod.

2. **Určité signály o šikaně lze získat z rozhovoru s rodiči potencionální/ch obětí/obětí**. Formou telefonátu či osobní schůzky je možné se rodiče/rodičů doptat, zda si u dítěte nevšimli změn v chování, jednání, neadekvátních reakcích (pomočování, zvraty v chování, noční děsy, poškozené věci, změny ve vztahu k okolí, zhoršení prospěchu atd.), jakýchkoliv „drobností“, které by mohli být signálem rizikové situace. **Tento rozhovor je vždy veden v nepřítomnosti dítěte, pokud je rozhovor veden telefonicky, vždy je na místě se ujistit, zda se dítě nenachází v blízkosti rodiče**. Ve fázi ověřování situace při rozhovoru s rodiči nikdy **nemluvit o šikaně, ani o tom, že má škola na výskyt šikany podezření, pouze si ověřit signály – zda i rodič zaznamenal, že s jeho dítětem není něco v pořádku**.

Kontaktovat rodiče je možné dle stavu i později po důkladném vyšetření situace, kdy jsou sesbírány důkazy o ubližování – tady jsou již rodiče plně seznámeni se situací svého dítěte (viz Šetření situace, bod 9.). **K tomuto ale dochází spíše v rámci šetření situace. Je nutné myslet na to, že škola má ze zákona povinnost rodiče žáka informovat, vždy je však třeba vyhodnotit, KDY toto udělat, a to vzhledem k možným nežádoucím reakcím rodičů, které by mohly negativně ovlivnit šetření a usvědčení agresorů. Platí však, že rodiče je nutné kontaktovat nejpozději v momentě, kdy MP spolu s TU a VP situaci řádně prošetří a vyvodí jasné závěry**. Pokud o ubližování informují školu rodiče, je nutné rodiče pravidelně s výsledky šetření seznamovat. Je-li to příhodné, lze rodiče písemně požádat o souhlas s vyšetřováním.

ŠETŘENÍ SITUACE

1. Nejprve je nezbytné **odhadnout** (z pozorování, z dostupných informací) **závažnost situace a zvolit, o jakou formu a stupeň šikany se může jednat**.

Toto rozhodnutí je klíčové k určení dalších kroků! Pokud by vzniklo podezření na pokročilejší stupeň šikany, je třeba neodkladně jednat a ochránit oběť/oběti.

2. Po vyhodnocení vážnosti situace přichází na řadu **rozhovor s informátorem/informátory (žák/žáci/učitel)**. Rozhovor s informátorem pomáhá situaci dále specifikovat. **Informátor nesmí být prozrazen! Udělat si poznámky pro další šetření.**
3. **Rozhovor s obětí je třeba vést velice citlivě!** Je třeba se připravit na variantu, že oběť šikany bude svou situaci zlehčovat a snažit se ze strachu tvrdit, že se jí vlastně nic neděje. Vhodně kladenými otázkami je možné oběť vyvést z popírání a pomoci jí k pojmenování, co se s ní děje. Také rozhovor s obětí je nutné zaznamenat (viz Přílohy).
4. Dalším krokem je **nalezení svědků a rozhovor se svědky**. Tady je třeba pečlivě vybírat žáky, se kterými bude veden pohovor (viz informace výše). Na žáky při rozhovoru nenaléháme, necháme je říct, co chtějí. **MP nebo šetřící učitel musí vést písemný záznam rozhovoru s každým žákem, se kterým bude hovořit! Záznam pohovoru musí být zaznamenán doslovně (záznamový arch viz Přílohy)!** Je-li to možné, je na místě **přizvat k rozhovorům dalšího pedagoga jako svědka** pro případné stížnosti ze strany rodičů či otázek institucí, které by do řešení problému mohly být zainteresovány. **Záznamový arch s otázkami k pohovoru se svědky jsou součástí přílohy Krizového plánu.**
5. Během vyšetřování průběžně poskytujeme oběti/obětem podporu a pomoc, pokud je toto na místě, skýtáme oporu i svědkům. **NIKDY NEKONFRONTOVAT oběť/oběti a svědky s agresorem/agresory!**
6. **Rozhovor s agresorem/agresory.**
U rozhovoru s agresorem je nutné, aby byl přítomen ředitel školy, popř. zástupce ředitele, MP či VP (ideální je přítomnost 3 kompetentních osob). Tak jako u rozhovorů s žáky – svědky a obětí/oběťmi - i zde je nutné pořídit přesný písemný záznam rozhovoru s agresorem/agresory. **Agresorovi/agresorům je třeba sdělit, jaké důsledky jejich počínání bude mít, a nezáleží na tom, zda se přiznali, či nikoliv. Agresorovi/agresorům oznámíme, jak budou postiženi v případě, že oběť znovu**

napadne/napadnou (např. při jakémkoli náznaku šikanování bude případ nahlášen policii).

Pokud je agresorů více, je důležité vést vyšetřování jednotlivě. Při vyšetřování nesmí agresor zůstat bez pedagogického dozoru a musí se zamezit kontaktu mezi jednotlivými agresory. Konfrontaci agresorů je nutné vždy zvážit, ale je možná, pokud má vyšetřující pedagog/ředitel školy dostatek důkazů z vyšetřování jednotlivých agresorů.

7. Pro potrestání agresora využít výchovných opatření – viz Školní řád.
8. **Po vyslechnutí oběti/obětí, informátorů, svědků a agresora/agresorů by se měl TU, MP a VP sejít s ŘŠ, vyvodit patřičné závěry, důsledky pro agresora/agresory a vytvořit podpůrný program pro oběť/oběti s maximálním ohledem na jeho/jejich bezpečnost (mimořádné dozory, možnost individuálních konzultací s metodikem prevence apod.).** **Pozor** – každá oběť více či méně negativně reaguje na uvolnění psychického napětí až traumatu, které jí/jim šikana způsobovala. Tyto reakce bývají „paradoxně“ spíše negativní – úzkostnost, plačtivost, neuróza, zhoršení prospěchu, ale i výbušnost, odsekávání, provokace druhých apod. Toto období může trvat v souvislosti na rozsahu šikany i několik týdnů. Je třeba na to připravit rodiče, s obětí/oběťmi o tom otevřeně hovořit. **Pokud se situace neuklidní, je nutné doporučit rodičům návštěvu dětského klinického psychologa.**
9. **Jednání s rodiči šikanovaného** – žádný rodič nereaguje na oznámení, že jeho dítěti bylo ubližováno dobře, proto je nutné ihned v úvodu rozhovoru **ubezpečit rodiče o okamžité ochraně dítěte a zajištění jeho bezpečí.** Většina rodičů následně reaguje otázkou „kdo to udělal?“. Rodiče mají na tuto informaci právo, není tedy nezbytné agresora/agresory anonymizovat. Rodiče také žádají potrestání agresora/agresorů, je tedy možné jim říci, že šikana je zapracována do ŠŘ a agresor/agresoři budou dle toho potrestáni. Pokud budou rodiče oběti/obětí žádat o setkání s rodiči agresora/agresorů, pokuste se jim toto vymluvit – tyto konfrontace bývají velmi emočně vypjaté, k omluvě, kterou by zřejmě chtěli slyšet, často nedochází, naopak si mohou paradoxně vyslechnout mnoho urážlivých slov na adresu svého dítěte i svou. **Nikdy tedy nezat rodice obou stran do školy v podobnou dobu, ideálně každé v jiný den!** Rodiče oběti/obětí se také ptají, „co bude dál?“. Je třeba jim říci, že jejich dítěti bude dlouhodobě zajištěna bezpečnost, situace bude každodenně monitorována, s obětí/oběťmi se bude nadále odborně pracovat v rámci

individuálních konzultací s MP a TU i v rámci práce s celým kolektivem, kterého se toto jednoznačně týká. Rodiče budou samozřejmě o všem informováni. Je nutné rodiče požádat o spolupráci – cokoliv, co by je na chování jejich dítěte zneklidňovalo, ať sdělí TU a MP, ti pak mohou doporučit další podpůrné kroky, a pomoci tak rodičům nelehkou situaci zvládat.

Vždy je dobré rodiče upozornit, že se jedná o dlouhodobý proces!

Jedná-li se o oběť/oběti pokročilých, brutálních a kriminálních šikan, je nutné rodiče přesvědčit o okamžité spolupráci s PPP, klinickým psychologem, psychoterapeutem nebo pedopsychiatrem.

Pokud by se i přes veškerou snahu školy i rodičů podařilo agresorovi/agresorům znovu na oběť/oběti psychicky či fyzicky zaútočit, mají rodiče oběti/obětí právo oznámit toto na Policii ČR (i když je/jsou agresor/agresoři nezletilí).

B. Učitel je svědkem šikany – brutálního násilí (nebo je mu toto oznámeno)

- 1. Bezprostřední záchrana oběti/obětí! Odvést oběť/oběti okamžitě ze třídy!**
2. Zabránit domluvě agresorů.
- 3. Oznámit událost řediteli školy a třídnímu učiteli, domluvit se a zajistit následnou ochranu oběti. Oběť nepouštět zpět do třídy! Nutná spolupráce všech pedagogů!**
4. Pokračovat v pomoci a podpoře oběti - dát oběti napít, zajistit lékařské vyšetření, pokud je to nutné apod. **ŘŠ, MP či VP určí pedagoga, který bude až do odvolání na oběť/oběti permanentně dohlížet** – možnost nervového zhroucení, útěku ze strachu apod.
5. **Kontaktovat rodiče oběti/obětí** – při rozhovoru s rodiči se vyvarovat slovu šikana, lépe je používat výrazy jako ubližování, fyzické napadení, fyzické trápení. Hovořit s nimi však „na rovinu“, nesmí jim být nic zamlčeno, důležité je ujistit je, že se konflikt řeší. Dohodnout se s rodiči, jakým způsobem bude zajištěna bezpečnost dítěte.
6. **Kontaktovat odborná pracoviště – PPP, příp. psychologa, psychiatra, OSPOD apod.; kontaktovat policii.**

Odhalení šikany bývá obtížné. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených.

Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování.

Je nutné mít na paměti rozdílné postupy při vyšetřování počátečních a pokročilých stádií šikanování.

Kázeňská opatření a pomoc ze strany školy

- sankce za porušování žákovských povinností stanovených zákonem (kázeňská opatření) upravuje ust. § 31 školského zákona a ust. §17 vyhlášky č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, a to taxativním způsobem (**jednoznačně formulovaným popisem**)
- kázeňským opatřením tak může být **napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, 2. stupeň z chování a 3. stupeň z chování**
- na problémové chování žáka (kromě kázeňského a organizačního opatření) **lze reagovat vhodnou pedagogicko-psychologickou pomocí ze strany školy** (individuální konzultace s MP či VP, práce s kolektivem třídy, do které žák dochází apod.) **doprovázenou spoluprací se zákonnými zástupci žáka, výchovným poradcem, metodikem prevence, ale i s dalšími orgány a institucemi – PPP, OSPOD, SVP, pediatr, pedopsychiatr, klinický psycholog, Policie ČR apod. (kontakty viz Poradenská a preventivní opatření)**

7. *Zákony, vyhlášky, metodické pokyny*

Zákony

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů**
- Zákon 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými toxikomanii
- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
- Zákon 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Vyhlášky

- **Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních ve znění pozdějších předpisů**
- **Vyhláška 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky
- Vyhláška 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů

Metodické doporučení a pokyny

- **Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 21291/2010-28 se všemi přílohami**
 1. Návykové látky
 2. Rizikové chování v dopravě
 3. Poruchy příjmu potravy
 4. Alkohol u dětí školního věku
 5. Syndrom týraného dítěte – CAN
 6. Školní šikanování
 7. Kyberšikana
 8. Homofobie
 9. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
 10. Vandalismus
 11. Záškoláctví
 12. Krádeže
 13. Tabák
 14. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
 15. Netolismus
 16. Sebepoškozování
 17. Nová náboženská hnutí
 18. Rizikové sexuální chování
 19. Příslušnost k subkulturám
 20. Domácí násilí
- **Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany mezi žáky škol a školských zařízení č. j. 21149/2016**

Strategie prevence

- Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže na rok 2019-2027
- Národní strategie protidrogové politiky na období 2019-2027